

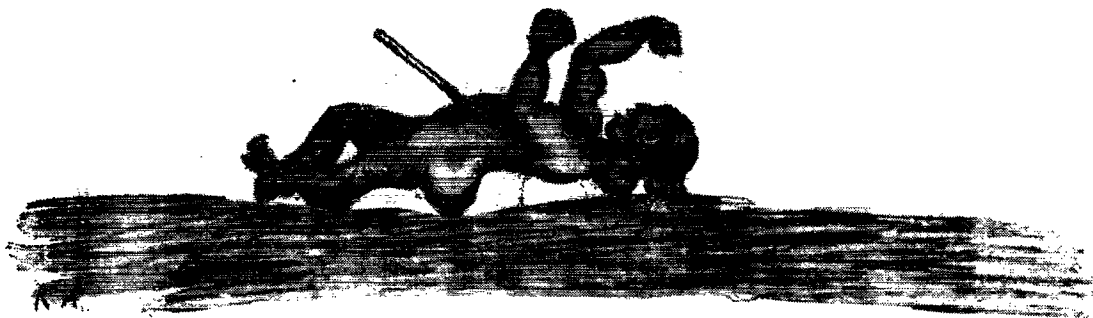
Tanker omkring det grafiske værksted i Godthåb

af malerinden Bodil Kaalund

„Det grafiske værksted i Godthåb blev i dag åbnet ved en reception, hvori bl. a. deltog landsrådsmedlemmer og medlemmer af kommunalbestyrelsen og medlemmer af akademirådet i København. Værkstedet er indrettet i den tidligere kommunale badeanstalt, og det har foreløbig kostet omkring 60.000 kr. at gøre lokalerne klar. Maleren og billedhuggeren Hans Lyng bød velkommen og oplyste, at man i de nærmest følgende dage begynder at flytte trykpresser og andet materiel ind i værkstedet. Det var hans håb, at interesserede fra hele Grønland ville gøre brug af det grafiske værksted i Godthåb. To begivenheder havde efter Hans Lynges mening været med til at sætte tingene igang i Grønland. Det var vandreudstillingen af danske malerier og grafik og udstillingen på Louisiana i Nordsjælland med arbejder af Aron og mange andre grønlandske kunstnere. Dronning Ingrid havde vist stor interesse for den grønlandske kunst og var blandt dem, der har støttet det grafiske værksted økonomisk. Hans Lyng takkede de forskellige instanser for bidragene. Åbningen af værkstedet hang også sammen med, at akademirådsmedlemmerne Dan Sterup Hansen, Erik Poulsen og Bodil Kaalund var i Godthåb. Bodil Kaalund tog det første initiativ til oprettelsen af værkstedet, som Hans Lyng håbede ville kunne danne rammen om den kunstneriske udfoldelse i Grønland.“

Radioavisen, 1.10.1972, Grønlands Radio.

Karåle Andreassen: „Lyn og torden“. Blyantstegning ca. 1930.

„Enhver, fortrinsvis grønlandere, der har lyst til at lære grafisk kunst, kan melde sig her og blive elev, uanset alder og tidligere uddannelse.“ Så åbent indledes studieplanen for det grafiske værksted i Godthåb, forfattet af den grønlandske kunstner Hans Lynge. Hvorfor netop grafik, og hvorfor absolut i Godthåb? Grafik, fordi der er ældgammel eskimoisk tradition for at skære og indridse et motiv, desuden er indgangen til al billedkunst: at tegne. Ordet er græsk, „grapho“ betyder: jeg tegner. Godthåb, fordi det er den mest problemfyldte og kulturblandede by i Grønland – den der trænger hårdest til et kulturhus.

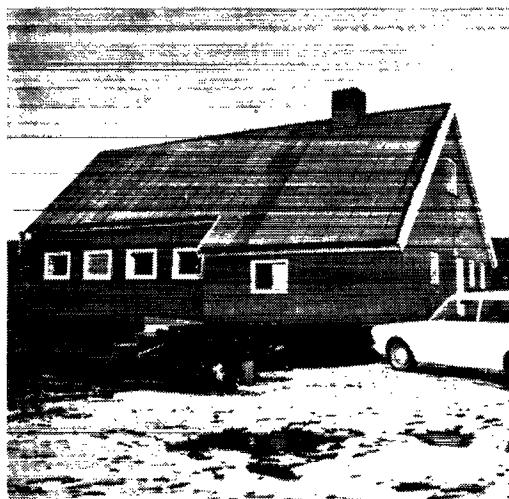
Godthåb kommune har stillet en egnet bygning – den tidligere badeanstalt – til rådighed, og forskellige fonds har ydet tilskud til indretning, ombygning og til indkøb af materialer. Forhandlinger er i gang angående statsstøtte til driften, og man står nu overfor virkeliggørelsen af den drøm, der hedder: „– bare vi havde et værksted ligesom det, de har i Canada.“

Værkstedet i Cape Dorset, oprettet i 1958 af Alma og James Houston med støtte fra den canadiske regering, har hele vor beundring. Den nationale bevidsthed, der er fulgt i kølvandet på anerkendelsen af den canadiske kunstudfoldelse har man også brug for i Grønland – ikke mindst nu med den voksende selvstændighedstrang. Men Grønland må nok gå sine egne veje, en direkte kopi af kunst-„underet“ i Canada kan ikke bruges. Eskimoerne i Grønland og Canada er vel nært beslægtede, men har højst forskellig samfundsmæssig udvikling.

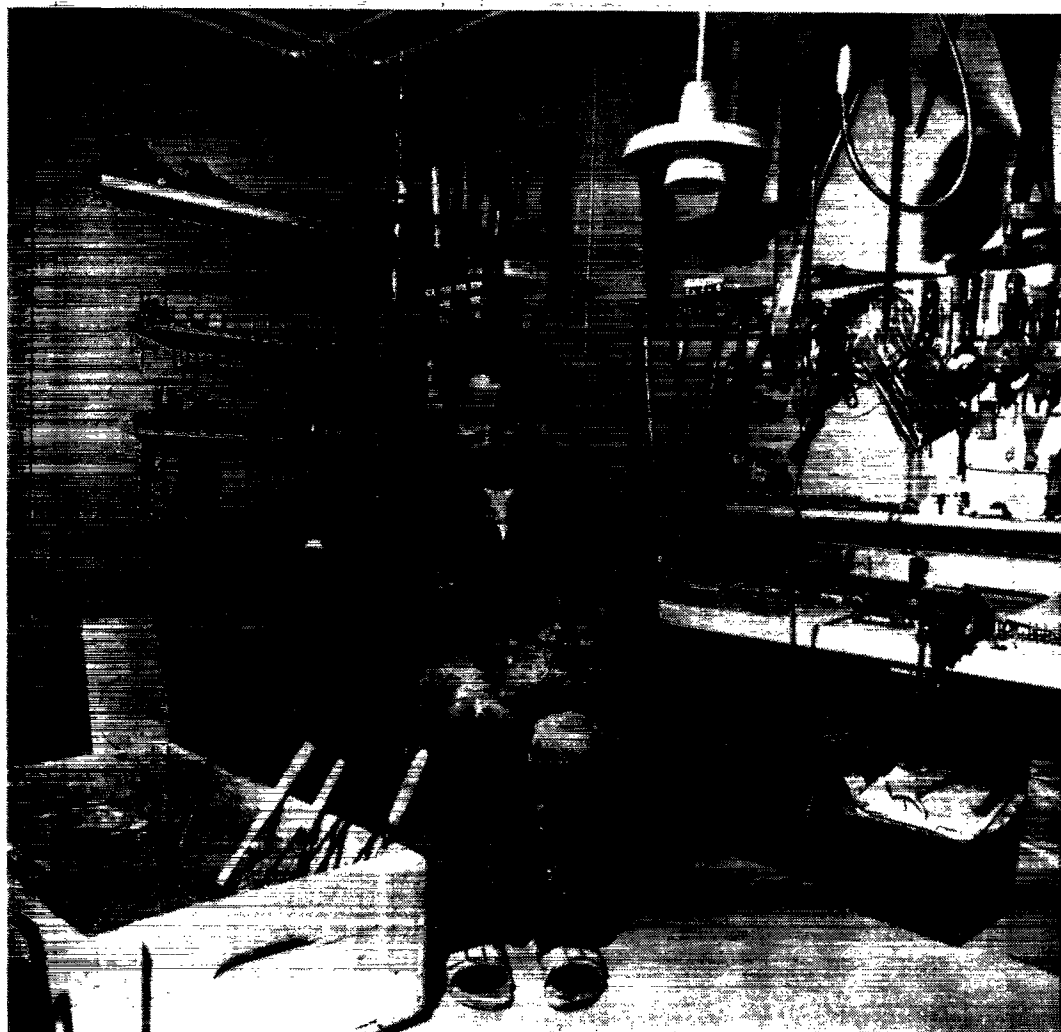
Der har forøvrigt før været et grafisk

værksted i Grønland. I 1850'erne havde man i Godthåb – på Rinks foranledning – materialer, litografisk trykpresse og vejledning for de kunstnerisk begavede grønlandere. Denne mulighed for at udfolde sig affødte kunstnere som bl. a. Aron fra Kangeq og Lars Møller. I dag sender man – af og til, og ofte med privat støtte – mulige talenter til Danmark, hvilket i nogle tilfælde er til inspiration, men som lige så ofte betyder splittelse og usikkerhed overfor værdien af eget miljø. Hvad er der af muligheder, udover den problematiske og kostbare, at blive sendt til oplæring i europæisk tankegang og udtryksmåde – der er chancen for at blive souvenirleverandør. Den grønlandske kunstner, der i forvejen prøver at leve med sin splittethed mellem to kulturer, lever altså også med store praktiske vanskeligheder.

Vi kan ikke lære grønlanderne noget om kunst. Det er os, der kan lære noget af dem, noget om iagttagelse, om nær forbindelse mellem værktøj og kunst-

Det grafiske værksted i Godthåb (1972).

Aron Kleist i sit værksted i Julianehåb.

Peter Juul fot. 1970.

værk, og om en usentimental holdning til valg af billedemner. Men vi burde vide noget om, hvordan det er at leve med påvirkninger udefra. Vi har selv haft en stærk påvirkning sydfra, og mener vel alligevel at have fundet et nationalt – eller skal vi til at sige: egnstypisk – ståsted i billedkunsten.

Skulle vi nu prøve på at give nogle af vores egne erfaringer videre, – eller i det mindste prøve at begrænse fejltagelserne

– må man allerførst forsøge at forstå den uhyre nuancerede og brogede kulturelle baggrund, som en nutidsgrønlander må leve med.

Spektret er stort. Det spænder fra en næsten ufordærvet eskimoisk tradition med nær tilknytning til redskabskulturen og magi over alle mulige blandformer til et fuldstændig dansk-europæisk kulturbillede. Det er let for os at beundre den gamle grønlandske kultur. Let at se den

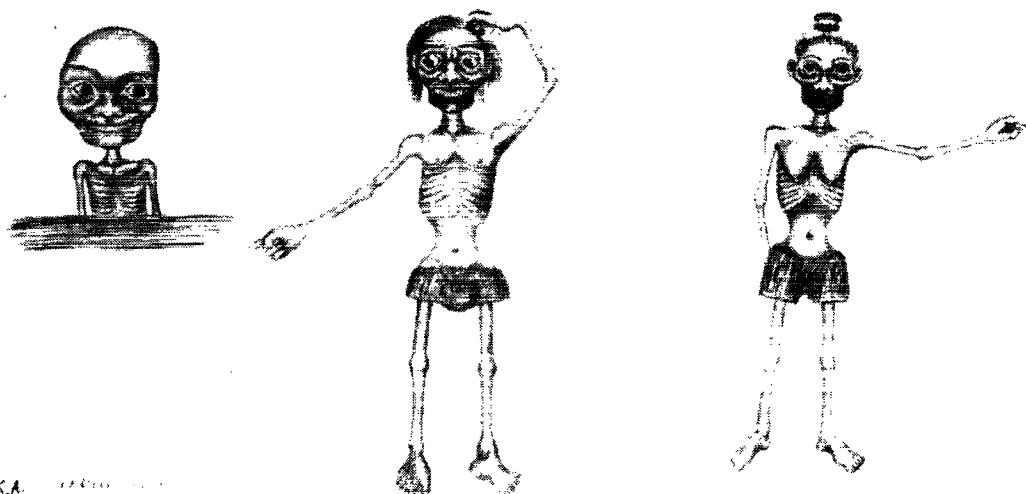
fine harmoni i fangerens tilværelse. I mange år – flere tusinde – holdt den eskimoiske kultur sig levende, og skønt spredt ud over enorme arealer var, og er der forøvrigt endnu, fællestræk i sprog, levevis og kunst mellem eskimoerne i Asien, Amerika og Grønland. Det er heller ikke svært at se den nære og følgerigtige forbindelse mellem redskabskulturen og kunsthåndværket.

Det er straks sværere at se charmen i den blandingskultur, der siden nordboerne og de hollandske hvalfangeres tid har gjort kulturbilledet stedse mere broget. I de sidste hundrede år er det gået stærkt med påvirkningen udefra, dansk-europæisk påvirkning. Nogle vil mene: i de sidste tyve år er det gået altfor rivende stærkt.

Hvad er der overhovedet tilbage af eskimoisk tradition i billedkunsten. Først

og fremmest størrelsesbegrebet. Affødt af knapheden på materialer, og af nomadetilværelsen, hvor en ting ikke skulle være større, end man kunne rejse med den, har man lavet små figurer, sjældent større, end de kunne ligge i en hånd. De små træfigurer, der blev brugt som flænseamuletter, var endnu mindre – træ var jo en mangelvare, kun kendt som drivtræ. Tradition er det også at udnytte den form, som tanden eller stenen har, lade det dyrebare materiales form være medbestemmende. Desuden alt, hvad der kan skæres i med en kniv. Denne fortrolighed med kniven som værktøj kunne nok for alvor åbne vejen for den grafiske kunst – i hvert fald træsnittet. Man har lidt angst for at fylde papirets eller lærredets flade ud, men fortrolighed med alt, hvad der kan ridses, skræbes, skæres.

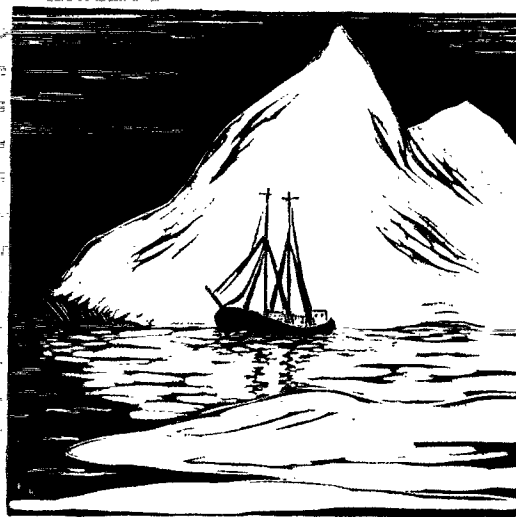
Forholdene er forskellige for maler-

Karåle Andreassen: „Hjælpeånder“. Blyantstegning ca. 1930.

kunsten og billedhuggerkunsten – malerkunsten er så meget yngre, og har i sit materiale ingen tilknytning til hverken redskabskultur eller magi. Til gengæld vil den grønlandske farveglæde måske give os nye landvindinger indenfor farvegrafikkens område. Men indtil nu, hvad er det så, vi har vist som forbillede gennem de sidste 200 år: Illustreret Tidende, Familie-Journalen, bibelske olietryk og postkort – samt de sofastykker af varierende kvalitet, der har hængt hos de danske embedsmandsfamilier. På dette spegede inspirationsgrundlag er der spiret en lidt troskyldig naturalisme, der har knivskarp iagttagelse som sit fornemste kendetegn.

Den dobbelte arv: det fantastiske fra magien og det iagttagende fra fangerkulturen (den livsnødvendige evne til iagttagelse af vejret, af dyrenes bevægelser) – er først og fremmest de typiske grønlandske træk. Men det er i billedhuggerkunsten, man indtil nu er på sikker grund – til gengæld er det også her, faren for stagnation er størst. Den store, og ovenikøbet voksende efterspørgsel efter souvenirs fremmer det manierede – det er fristende at sætte sig til at producere den samme slags 'tupilak' den ene gang efter den anden, når den sælges godt. Men kunstnerisk kan det være dræbende. Hvad der også er dræbende for det gamle kulturmiljø er den „kultur“, det tegner sig så kraftigt i Grønland i dag: supermarkederne, tøjmagasinerne, møbelmagasinerne, restaurationsverdenen – inden for denne pop- og similiverden er der rigeligt med tilbud. Alligevel er der

Kåle Rosing: Hvidfisken. Linoleumssnit 1954.

under denne overflade, der kan virke så grotesk, så megen ægte livsglæde gemt, at man tror på en kulturel overlevelse.

Men de ydre vilkår for en kulturel udfoldelse må være til stede, og her er det mit håb, at værkstedet ikke alene vil blive et sted, hvor der findes materialer, trykpresser og vejledning, men også et sted, hvor grønlandske kunstnere vil finde sammen og måske inspirere hinanden. „Som gæstelærere tænkes på at indbyde grønlandske, canadiske, danske og andre nordiske kunstnere og pædagoger, ligesom teknisk assistance påregnes.“ Sådan lyder en anden passus i studieplanen. Lad os glæde os til den gode dialog, der utvivlsomt vil opstå mellem den daglige, grønlandske ledelse og gæstelærerne, men lad os heller ikke glemme, at fordybelse er en forudsætning for kunstnerisk tankevirksomhed, og hermed ønske, at det blå hus på Arqaluks Plads vil blive et arnested for grønlandsk kultur.